

Nr 355.

Av herr **Pauli** och herr **Wagnsson, Ruben**, *angående examenskompetensen för behörighet till ämneslärartjänst vid småskoleseminarium m. m.*

Ett av de viktigaste ändamålen med den reform av folk- och småskollärarytbildningen, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 förelagts innevarande års riksdag, är att genom höjda inträdesfordringar och förbättrade kursplaner bringa denna utbildning i närmare överensstämmelse med tidens krav och pedagogikens framsteg. En sådan reform av den »inre organisationen» har sedan lång tid tillbaka betraktats såsom i särskilt hög grad erforderlig vid småskoleseminarierna, vilkas berättigade behov i detta hänseende alltför länge undanskjutits av statsmakterna. De förslag till höjda inträdesfordringar och i anslutning därtill ändrade kurser, som 1932 års seminariesakkunniga framställt, har departementschefen i det väsentliga ansett kunna läggas till grund för blivande föreskrifter i ämnet. En nödvändig förutsättning för realiserandet av de härmed åsyftade förbättringarna i småskoleseminariernas utbildningsförhållanden är emellertid, att kompetensen hos ämneslärarna vid nämnda seminarier väsentligt höjes.

För anställning som ordinarie ämneslärare vid dessa läroanstalter fordras för närvarande bland annat att ha med goda vitsord avlagt folkskolläraryxamen eller förvärvat annan teoretisk och praktisk utbildning för lärarkallet av minst häremot svarande omfattning ävensom att ha blivit i föreskriven ordning av skolöverstyrelsen förklarad behörig och lämplig till den sökta tjänsten. Behörig till rektorstjänst är ordinarie lärare vid småskoleseminarium.

De sakkunniga ha i sitt betänkande erinrat om att skolöverstyrelsen tidigare vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att kompetensen hos ämneslärarna vid småskoleseminarierna skärpes ävensom att deras löneförmåner bestämmas med hänsyn därtill. I utlåtande den 10 november 1931 hade överstyrelsen framhållit, att den förestående koncentrationen av småskollärarytbildningen med ett större antal dubbelseminarier måste vara ägnad att föra frågan ett stort steg närmare sin lösning.

Det syntes de sakkunniga vara av vikt, att den föreliggande frågan vunne en tillfredsställande lösning i samband med den ytterligare koncentration av småskollärarytbildningen, som bleve en följd av ett bifall till de sakkunnigas förslag. Det torde ej kunna bestridas, att den kompetens, som nu

krävdes av ämneslärare vid småskoleseminarium, vore för låg i förhållande till skolunderbyggnaden hos deras elever och med hänsyn till de uppgifter, som vid bifall till de sakkunnigas förslag komme att åvila småskoleseminariernas ämneslärare. Det syntes av pedagogiska skäl icke försvarligt, att småskoleseminariernas elever undervisades av lärare med lägre formell kompetens än den, som lärarna i realskolan innehade. Som bekant fordrades som villkor för behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium, att sökanden antingen uppfyllt villkoren för behörighet till ordinarie lektorstjänst vid högre allmänt läroverk i det eller de ämnen, den sökta tjänsten omfattar, eller med hänsyn till vissa särskilda kvalifikationer blivit av Kungl. Maj:t förklarad behörig till lektorstjänst i sagda ämnen. Det förefölle med hänsyn till vad nu anförts naturligt, att ämneslärarkompetensen vid småskoleseminarium höjdes till att motsvara åtminstone den, som fordrades för anställning som adjunkt vid allmänt läroverk. Sagda lärare borde i så fall benämnas adjunkter och lönen för dem — i analogi med vad som gällde beträffande lektor vid folkskoleseminarium, vars avlöning vore densamma som för lektor vid läroverk — bestämmas efter samma grunder som avlöningen för adjunkt vid läroverk. För behörighet till rektorstjänst vid småskoleseminarium torde bland annat böra fordras, att vederbörande innehade den ovan föreslagna behörigheten till ämneslärartjänst vid sådant seminarium. Avlöningen för småskoleseminarierektor torde böra bestämmas på samma sätt som avlöningen för realskolerektor.

Detta de sakkunnigas förslag har av skolöverstyrelsen tillstyrkts. Överstyrelsen har därvid icke ansett sig böra upprepa de skäl för en höjning av ämneslärarnas kompetens, som tidigare anförts, då dessa skäl av envar, som hyst intresse för småskollärarytbildningen, enligt överstyrelsens uttalande måste anses näraliggande och ganska klara. Vid ett bifall till förslaget om höjning av inträdesfordringarna och kurserna vid småskoleseminarierna ansåg överstyrelsen det bliva ofrånkomligt att öka den formella kompetensen hos seminarierektorerna och seminariernas ämneslärare. De sakkunnigas förslag till skärpning av kompetensvillkoren fann överstyrelsen väl avvägt.

Däremot har statskontoret, som givetvis icke varit i stånd att bedöma frågan ur annat än rent statsekonomiska synpunkter, icke velat understödja förslaget. Innan någon ändring i här berörda hänseende ifrågasattes, ansåg statskontoret en betydligt mera ingående undersökning vara erforderlig. Det torde enligt statskontorets mening knappast vara riktigt att i avlöningshänseende likställa rektor vid ett småskoleseminarium med exempelvis en 2-årig linje och rektor vid en av statens större realskolor. Såväl arbetsuppgifter som ansvar torde för dessa befattningshavare vara mycket olika.

Då detta statskontorets lakoniskt avfattade avstyrkande har av departementschefen åberopats såsom enda stöd för den av honom hävdade uppfattningen, att frågan om höjning av lärarkompetensen vid småskoleseminarierna icke

bör upptagas till avgörande i detta sammanhang, må de däri gjorda invändningarna här upptagas till ett kortfattat bemötande.

Statskontoret har icke i något avseende sökt bestrida, att den nu gällande ämneslärarkompetensen vid småskoleseminarierna är orimligt låg i förhållande till elevernas skolunderbyggnad, ett missförhållande som givetvis kommer att skärpas i samma mån som de höjda inträdesfordringarna göra sina verkningar gällande, och även orimligt låg med hänsyn till de uppgifter, som enligt de reviderade undervisningsplanerna komma att åligga dessa lärare. Redan nu är det exempelvis långt ifrån sällsynt, att till och med studenter förekomma bland småskoleseminariernas elever. Under perioden 1926—1929 intogos vid nämnda seminarier 7 studenter, vilken siffra under åren 1930—1934 ökades till 12. Härvid bör uppmärksammas, att under de senaste åren elevintagningen överhuvud starkt begränsats. Men då det redan nu ovedersägligen kan uppvisas, att lärarkompetensen måste höjas, och då förslaget om adjunktskompetens måste betraktas såsom moderat tilltaget (lärarorganisationerna ha kraft lektorskompetens, i likhet med vad som sedan länge gäller vid folkskoleseminarierna), så är det omöjligt att förstå, varför ur *pedagogiska* synpunkter någon ytterligare och mera ingående utredning än den redan företagna skulle vara erforderlig.

De av statskontoret åberopade synpunkterna synas också ge vid handen, att det varit hänsyn av helt annan art, som varit avgörande för ämbetsverkets ställningstagande. Statskontoret uppställer frågan, huruvida det kan vara riktigt att i avlöningshänseende likställa rektor vid ett småskoleseminarium med exempelvis en 2-årig linje och en rektor vid en av statens större realskolor. Uppmärksammas bör då först, att statskontoret icke synes vilja bestrida det berättigade i att *lärarna* vid dessa två slags läroanstalter likställas i avlöningshänseende. Det må vidare frågas, varför statskontoret, när det gäller rektorsgöromålen, till jämförelseobjekt tagit »en av statens större realskolor». Det finns som bekant även realskolor med endast enkel 4-årig linje. Å andra sidan bör ihågkommas, att enligt de sakkunnigas förslag flertalet småskoleseminarier skulle vara organiserade som *dubbelseminarier* och alltså omfatta två 2-åriga linjer. Rektorn vid en sådan anstalt torde varken i fråga om arbetsuppgifter eller ansvar bli mindre belastad än rektorn vid en realskola av den mindre och medelstora typen. Det är att beklaga, att enligt den kungl. propositionen den i alla avseenden — pedagogiskt och ekonomiskt — mindre fördelaktiga enkla seminarietypen givits avsevärt större omfattning än i sakkunnigförslaget.

Enligt vår uppfattning skulle det vara till oskattbar fördel för småskoleseminarierna och deras framtida arbete, om riksdagen icke nu uppsköte den utomordentligt betydelsefulla frågan om lärarkompetensen. Skulle denna fråga nu skjutas undan, samtidigt med att organisationen i övrigt bestämdes i detalj, så bleve följden med all sannolikhet den, att det nuvarande ohållbara systemet fastlåstes för oöverskådlig framtid. De kostnader, som

den ifrågasatta kompetenshöjningen skulle förorsaka statsverket, torde mer än väl uppvägas av de stora pedagogiska vinster, som reformen måste anses innebära. Och då den nu föreslagna begränsningen av hela seminarieorganisationens omfattning kommer att betyda en anseelig besparing i fråga om statens totala utgifter för dessa ändamål, synes det fullt rimligt, att staten nu ikläder sig de ökade årskostnader, som den förbättrade lärarkompetensen skulle medföra.

Vi tillåta oss alltså föreslå, att riksdagen måtte besluta,

att examenskompetensen för behörighet till ämneslärartjänst vid småskoleseminarium, som nu utgöres av folkskol-lärarexamen, höjes till att motsvara vad som erfordras för behörighet till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk,

att i följd härav avlöningen för ifrågavarande lärare, som nu är densamma som avlöningen till övningsskollärare, höjes till lön, motsvarande adjunktslön vid allmänt läroverk,

att avlöningen för rektor vid småskoleseminarium höjes till att motsvara avlöningen för realskolerektor, samt

att arvodet till timlärare vid småskoleseminarium skall utgå efter samma grunder som till motsvarande befattningshavare vid allmänt läroverk.

Stockholm den 24 mars 1936.

Ivan Pauli.

Ruben Wagnsson.